

Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker

1 Inledning

Vid framtagning av publikationer, där särskild fara för hälsa eller yttre miljö föreligger vid hantering av materiel, inkludera informationstext för att tydliggöra faran samt vilka eventuella Skyddsåtgärder som behöver vidtas.

Bifoga särskild information avseende hälsa eller yttre miljö om något av följande förekommer i materielen eller arbetsmomentet:

- batterier
- bearbetning/slipning/lödning/svetsning, (även uppvärmning/upphettnig) som medför att ångor/damm/rök kan uppstå
- brandfarlig vara
- explosiv vara
- farliga ämnen och material
- kemiska produkter (förbrukningsmateriel)
- komposit
- smält plast eller metall
- strålkällor, röntgen
- trycksatta kärl

Se **Tabell 2** för text att inkludera i publikationen.

1.1 Kemiska produkter (förbrukningsmateriel)

Hänvisa alltid till produktens säkerhetsdatablad om kemiska produkter ingår i en publikation.

Exempel på kemiska produkter:

- brandsläckmedel
- drivmedel
- förtunning, lösningsmedel, thinner
- korrosionsskyddsmedel
- köldmedia
- lack, färg, primer
- lim, tätningsmedel
- lödtenn, svetstråd, fluss
- rengöringsmedel
- smörjmedel
- ytbehandlingsmedel

För en del typer av kemiska produkter kan ytterligare information behövas för att förtydliga risker och hantering (bedöm detta från fall till fall), se exempel i **Tabell 2**.

Observera att all förbrukningsmateriel ska vara registrerad i FM:s artikelregister och ha tilldelats förrådsbeteckning samt granskats mot kraven i Försvarssektorns kriteriedokument.

2 Förslag på text och hänvisningar

I **Tabell 2** ges förslag på text som kan anges i publikationen för olika typer av faror och olika slags materiel. Det finns flera allmänna Tekniska Order där fördjupad beskrivning finns gällande bl.a. hantering, skyddsåtgärder och hälsorisker. Som komplement till miljöinformationen, hänvisa till relevant TO AF ALLM i **Tabell 1** samt till relevant lagstiftning till exempel arbetsmiljöverkets föreskrifter.

Observera att AFS 2011:19 ersätts år 2025 med AFS 2023:10

Tabell 1 – Relevanta TO:n att hänvisa till i publikationer

	Svensk benämning	Engelsk benämning
AF ALLM 900-010929	Riktlinjer för val och användning av skyddshandskar för arbete med kemiska produkter	Protective gloves (Guidelines for selection and use of protective gloves for work with chemical products)
AF ALLM 900-012091	Hantering av kompositmaterial Häls- och miljörisker, förebyggande åtgärder samt hantering av produktionsavfall	Handling of Composite Materials (Health and environmental risks. Precautions and handling of production waste)
AF ALLM 900-012506	Andningsskydd Riktlinjer för val och användning av andningsskydd	Respiratory protective device (Guidelines for selection and use of respiratory protective device)
AF ALLM 900-012507	Oljor Skydds- och hanteringsföreskrift	Oils Protection and handling of
AF ALLM 900-015826	Ögonskydd och skyddskläder Riktlinjer för arbete med kemiska produkter	Personal Eye-protection and protective clothing Guidelines for work with chemical products
AF ALLM 910-020768	Hantering av materiel innehållande kadmium	Handling of material containing cadmium
AF ALLM 940-000001	Skydds- och säkerhetsföreskrifter för handhavande av flytande oxygen.	Protection and safety regulations for handling of liquid oxygen
AF ALLM 900-000005	Hantering av el-komponenter innehållande berylliumoxidkeramik.	Handling of electric components containing beryllium oxide ceramics
AF ALLM 900-000009	Hantering av Häls- och miljöfarliga produkter.	Handling of chemical products which are dangerous to the health and the environment



Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**

Datum
2023-12-12

Uppdragsorganisation
Log V Metod A

Ansvarig
Jonsson, Hanna

Dokumentnummer
Version 2.0

Sid
3 (21)

Tabell 2 – Förslag på informationstext att inkludera i publikationer

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Informationstext (engelska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Kommentar och möjliga referenser
Aerosolbehållare	Varning	Behållaren för XXX är en aerosol, får ej punkteras, upphettas eller brännas - kan explodera och orsaka personskador. Gäller även tömd behållare.	The container for XXX must not be punctured, heated or burned - may explode and cause injury. This also applies to empty container.	<i>Möjliga referenser:</i> SÄIFS 1998:7 (brandfarlig gas i lös behållare, även aerosol)
Akut toxicitet – dödligt vid förtäring, hudkontakt eller inandning (H300, H310, H330)	Varning	Vidta åtgärder för att förhindra inandning och direktkontakt. Vid förtäring/hudkontakt/inandning av XXX: kontakta omedelbart Giftinformationscentralen eller läkare.	Take necessary actions to avoid inhalation and direct contact with the product. If XXX is consumed/contact with skin/inhaled: immediately contact the local poison information centre or a doctor.	(se "Kemiska produkter")
Asbest	Varning	Förhindra inandning av asbesthaltigt damm. Damm kan bl a orsaka cancer och lungsjukdom. Använd lämplig skyddsutrustning. Hantering av asbest kräver särskilt tillstånd.	Avoid inhalation of dust containing asbestos. The dust can cause serious illness (cancer, lung diseases). Necessary safety equipment must be used. Authorization is required (Sweden), refer to Swedish Work Environment Authority's provision on Asbestos.	Asbest kan finnas i äldre materiel i t.ex. i bromsbelägg, isoleringsmaterial. <i>Möjliga referenser:</i> M7748-753031 OSM Arbetsmiljöverkets föreskrift om Asbest (Asbestos)



Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**

Datum
2023-12-12

Uppdragsorganisation
Log V Metod A

Ansvarig
Jonsson, Hanna

Dokumentnummer
Version 2.0

Sida
4 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Informationstext (engelska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Kommentar och möjliga referenser
Avfall		Se "Farligt avfall"	Se "Farligt avfall"	Avfall hanteras enligt lokala rutiner. <i>Möjliga referenser:</i> Avfallsförordningen
Batterier; litiumbatterier	Varning	Följ hanteringsföreskrifterna noggrant. Litiumbatterier kan vid felaktig hantering utgöra fara för person och egendom. Beakta gällande regler för transport av farligt gods när litiumbatterier är inkluderade. Felaktig hantering kan medföra lagbrott och olycksrisker.	Follow the instructions carefully. Lithium batteries may be a danger to people and property if handled incorrectly. Please acknowledge current regulations concerning transportation of dangerous goods when lithium batteries are included. Improper handling may cause violation of law and risk of accidents.	<i>Möjliga referenser:</i> AF EL 300-010314 AF EL 300-010656 M7748-753031 OSM AF FLYG 510 021583E "Transportregler för flygsäkerhetsmateriel" AF EL 300 010314 "Transportregler för litiumbatterier"
Batterier; blybatterier	Varning	Batterisyra är frätande och kan orsaka allvarliga skador vid kontakt med ögon och hud Använd lämplig skyddsutrustning vid arbete med batterier eller batterikopplingar.	Battery acid is corrosive and may cause serious damage to eyes and skin. Necessary safety equipment must be used.	<i>Möjliga referenser:</i> M7702-520000 MVIF M7748-753031 OSM UF EL 300-000001 (stationära blybatterier)



Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**

Datum
2023-12-12

Uppdragsorganisation
Log V Metod A

Ansvarig
Jonsson, Hanna

Dokumentnummer
Version 2.0

Sida
5 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Informationstext (engelska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Kommentar och möjliga referenser
Batterier; öppna alkaliska nickel-kadmiumbatterier	Varning	Elektrolyten är frätande och kan orsaka allvarliga skador vid kontakt med ögon och hud. Använd lämplig skyddsutrustning vid arbete med öppna NiCd-batterier.	The electrolyte is corrosive and may cause serious damage to eyes and skin. Necessary safety equipment must be used.	<i>Möjliga referenser:</i> M7748-753031 OSM UF EL 300- 000103 (öppna alkaliska nickel-kadmium-batterier)
Beryllium (Berylliumoxid, Berylliumkoppar)	Varning	Komponenten innehåller beryllium som är cancerframkallande och dödligt vid inandning. Förhindra inandning av damm eller rök från trasig komponent. Tvätta händerna efter kontakt med trasig komponent.	Prevent inhalation of vapour or dust from a broken component - remove yourself immediately from the area! The component contains a substance (beryllium oxide) which is highly toxic to inhale and may cause cancer. Wash hands after contact with broken component.	<i>Möjliga referenser:</i> AF ALLM 900-000005
Brandfarlig vara	Varning	Hantera och förvara XXX åtskild från antändningskällor och värme. Vidtag åtgärder mot statisk elektricitet. XXX kan antändas lätt och orsaka brand.	Handle and store XXX away from ignition sources and heat. Take precautions against static discharge. XXX can be ignited easily and cause fire.	<i>Möjliga referenser:</i> M7748-753031 OSM M7740-753021 BVKF



Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**

Datum
2023-12-12

Uppdragsorganisation
Log V Metod A

Ansvarig
Jonsson, Hanna

Dokumentnummer
Version 2.0

Sida
6 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (byt ut xxx mot aktuell materiel)	Informationstext (engelska) (byt ut xxx mot aktuell materiel)	Kommentar och möjliga referenser
Bränsle, drivmedel	Text	Undvik inandning av drivmedelsångor. Undvik att få drivmedel på huden. Misstänkt drivmedelsspill ska samlas upp på lämpligt sätt och uppsamlingskärnen ska tömmas så snart som möjligt. Öppen dränering av mer än 5 liter får ej ske inomhus. Se den kemiska produktens säkerhetsdatablad för information om rekommenderade skyddsåtgärder.	Do not inhale vapours. Avoid getting fuel on the skin. Suspected fuel spills shall be collected appropriately and the container with the fuel waste should be emptied as soon as possible. Open drain of more than 5 litres is not allowed indoors. For information on hazards and safe handling of chemical products, see the Safety Data Sheets.	<i>Möjliga referenser:</i> M7748-753031 OSM CD PRKAT Drivmedel: M7789-000183 (sv. utg.) M7789-000193 (eng. utg.)
CMR-klassade kemiska produkter (H340, H350, H360) CMR står för cancerogen, mutagen och reproduktionstoxisk	Varning	Denna produkt kan bland annat orsaka cancer och omfattas av särskilda arbetsmiljökrav. Innan arbetet inleds läs riskbedömningen och säkerställ med närmaste chef att gällande arbetsmiljökrav är uppfyllda.	This product can cause cancer. Check your local work environmental regulation before use of this product. If used in Sweden, specific requirements according to work environmental law are in place. Before work is initiated, read the risk assessment, and verify with your nearest responsible that the requirements are fulfilled.	Produktens klassning framgår av produktens säkerhetsdatablad. Om produkten klassas som H360D lägg till varningstext ang reproduktionstoxicitet se längre ner i den här tabellen. AFS 2011:19 (AFS 2023:10)



Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**

Datum
2023-12-12

Uppdragsorganisation
Log V Metod A

Ansvarig
Jonsson, Hanna

Dokumentnummer
Version 2.0

Sida
7 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Informationstext (engelska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Kommentar och möjliga referenser
Cyanoakrylat Avser etyl-2-cyanoakrylat samt metyl-2-cyanoakrylat		(se "Kemiska produkter klassificerade som H317 och/eller H334. Kemiska produkter som innehåller etyl-2-cyanoakrylat eller metyl-2-cyanoakrylat.")	(se "Kemiska produkter klassificerade som H317 och/eller H334. Kemiska produkter som innehåller etyl-2-cyanoakrylat eller metyl-2-cyanoakrylat.")	Produktens innehåll framgår av säkerhetsdatablad. AFS 2011:19 (AFS 2023:10)
Elavfall (<i>med elavfall menas avfall från artiklar/komponenter som i drift var beroende av elektrisk ström</i>)		(se "Farligt avfall")	(se "Farligt avfall")	(se "Farligt avfall")
Explosiv vara	Varning	Säkerhetsinstruktioner för hantering av explosiva varor är omfattande. Referera till tillämplig manual eller liknande för instruktioner om säker hantering.	Safety instructions for handling explosives are extensive. Refer to the appropriate user manual (or similar) for instructions on safe handling.	<i>Möjliga referenser:</i> M7739-351105 SäkI Spräng M7739-351086 IFTEX M7740-213008 IFTEX2 M7762-000212 H VAS
Farligt avfall (<i>med farligt avfall menas avfall som kan ha påverkan på miljö eller hälsa t.ex. kemikalier, batterier, elektronik</i>)	Varning	XXX ska hanteras som farligt avfall och sorteras separat. Felaktig hantering kan medföra lagbrott, hälsorisker och skador på miljön.	XXX should be handled as hazardous waste and be sorted separately. Improper handling may cause violation of law and damage to the environment.	OBS! Trasor, absorptionsmedel m.m. som är indränkta med kemisk produkt kan vara farligt avfall. <i>Möjliga referenser:</i> M7748-753031 OSM (Kasserad materiel) Avfallsförordningen



Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**

Datum
2023-12-12

Uppdragsorganisation
Log V Metod A

Ansvarig
Jonsson, Hanna

Dokumentnummer
Version 2.0

Sida
8 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Informationstext (engelska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Kommentar och möjliga referenser
	Text	Hanteras som farligt avfall enligt lokala rutiner.	Dispose of as hazardous waste according to local procedures.	SFS 2020:614
Farligt gods	OBS	Detta avsnitt behandlar transport av föremål som klassificeras som farligt gods. Beakta gällande regler för transport av farligt gods. Felaktig hantering kan medföra lagbrott och olycksrisker.	This section includes transportation of items that are classified as dangerous goods. Please acknowledge current regulations concerning transportation of dangerous goods. Improper handling may cause violation of law and risk of accidents.	AF FLYG 510 021583E "Transportregler för flygsäkerhetsmateriel" AF EL 300 010314 "Transportregler för litiumbatterier"
Formaldehyd Avser processer som frisätter formaldehyd, t ex hårdning	Varning	Vid processen kan formaldehyd frisättas. Arbetet omfattas av särskilda arbetsmiljökrav. Innan arbetet inleds läs riskbedömningen och säkerställ med närmaste chef att gällande arbetsmiljökrav är uppfyllda.	The process can cause release of formaldehyde. Check your local work environmental regulation before use of this product. If used in Sweden, specific requirements according to work environmental law are in place. Before work is initiated, read the risk assessment, and verify with your nearest responsible that the requirements are fulfilled.	AF ALLM 900-000009 AFS 2011:19 (AFS: 2023:10)
Frätande kemiska produkter H314, H318	Varning	Använd alltid lämplig skyddsutrustning vid hantering av XXX för att undvika allvarliga frätskador på hud och ögon.	Necessary safety equipment must be used when handling XXX in order to avoid serious burns on the skin and in the eyes.	Produktens klassning samt förslag på skyddsutrustning framgår av produktens säkerhetsdatablad.



Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**

Datum
2023-12-12

Uppdragsorganisation
Log V Metod A

Ansvarig
Jonsson, Hanna

Dokumentnummer
Version 2.0

Sida
9 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Informationstext (engelska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Kommentar och möjliga referenser
Förtunning		(se "Lösningsmedel")	(se "Lösningsmedel")	-
Gas (t.ex. kvävgas/nitrogen, koldioxid)	Varning	Undvik att inandas gas. Tillse god ventilation – andningsutrustning kan behövas. Gasen tränger undan luftens syre vilket kan orsaka andningssvårigheter, kvävning eller avsvimning. <i>Alt.</i> Vid eventuellt gasutsläpp: Beakta risken för avsvimning och kvävning. Öppna fönster och dörrar för att ventilerat området.	Avoid inhaling gas. Provide adequate ventilation or use a breathing apparatus Inhalation may cause breathing difficulties, asphyxiation suffocation or fainting. <i>Or</i> In case of gas release: note the risk of fainting and suffocation. Open windows and doors to ventilate the area.	<i>Möjliga referenser:</i> Arbetsmiljöverkets föreskrifter om Gaser.
	Varning	(<i>Vid planerad ventilation/tömning kan följande läggas till</i>) Ventilera XXX endast i öppet eller väl ventilerat utrymme.	(<i>For scheduled ventilation / drain the following can be added</i>) Only vent XXX in an open or well-ventilated area	



Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**

Datum
2023-12-12

Uppdragsorganisation
Log V Metod A

Ansvarig
Jonsson, Hanna

Dokumentnummer
Version 2.0

Sida
10 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (byt ut xxx mot aktuell materiel)	Informationstext (engelska) (byt ut xxx mot aktuell materiel)	Kommentar och möjliga referenser
Gasflaskor	Varning	Hantera gasflaskorna med varsamhet. Ventilering av gas under tryck är riskfyllt och kan leda till hand- och ögonskador. Använd skyddshandskar och ögonskydd för att undvika personskador. Se till att behållare inte tappas eller vältes. En flaska som springer läck utvecklar stora mängder energi och kan fara iväg som en projektil.	Venting gas under high pressure can produce unsafe conditions resulting in hand and eye injury. Wear gloves and eye protection while venting the gas. Failure to comply can result in personnel injury. Always handle the bottles with caution. Make sure they are not dropped or knocked over. A bottle that runs leak develops large amounts of energy and can shoot off like a projectile.	<i>Möjliga referenser:</i> SÄIFS 1998:7 (brandfarlig gas i lös behållare, även aerosolbehållare) Arbetsmiljöverkets föreskrifter om Gaser. Vid arbete med gasflaskor, t ex påfyllning av utrustning, använd båda varningstexterna. Annars – använd enbart den andra varningstexten.
	Varning	Behållare får inte punkteras eller upphettas – kan explodera och orsaka skada. Detta gäller även tomma behållare.	The container must not be punctured, heated or burned - may explode and cause injury. This also applies to empty container.	



Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**

Datum
2023-12-12

Uppdragsorganisation
Log V Metod A

Ansvarig
Jonsson, Hanna

Dokumentnummer
Version 2.0

Sida
11 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Informationstext (engelska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Kommentar och möjliga referenser
Isocyanater som frisätts vid termisk nedbrytning. (<i>Isocyanater kan t ex bildas vid "heta arbeten" i härdad uretan/polyuretan/PUR, bl a lödning, svetsning och annan upphettning samt även kraftig bearbetning, slipning,</i>)	Varning	Vid xxx (<i>svetsning, lödning etc.</i>) kan isocyanater bildas genom termisk nedbrytning av xxx. Hanteringen omfattas av särskilda arbetsmiljökrav. Innan arbetet inleds läs riskbedömningen och säkerställ med närmaste chef att gällande arbetsmiljökrav är uppfyllda.	Isocyanates can be formed due to thermal decomposition when xxx is heated ("hot work"). Check your local work environmental regulation before use of this product. If used in Sweden, specific requirements according to work environmental law are in place. Before work is initiated, read the risk assessment, and verify with your nearest responsible that the requirements are fulfilled.	AF ALLM 900-000009 Vid upphettning av härdad PUR kan isocyanater frigöras och utgöra hälsorisk. AFS 2011:19 (AFS 2023:10) <i>För engelska: hänvisa till Appendix 1.)</i>
	Varning	Vidta åtgärder för att förhindra inandning. Isocyanater kan orsaka nedsatt lungfunktion samt astmaliknande besvär.	Take precautions to prevent inhalation. Isocyanates can cause impaired lung function, and asthmatic symptoms.	
Kadmierade detaljer	Varning	Använd skyddshandskar vid hantering av kadmierade delar, tvätta händerna noga efter hantering. Exponering för kadmium kan bland annat orsaka cancer.	Use protective gloves when handling cadmium plated parts and wash hands thoroughly after handling. Exposure to cadmium can cause serious health risks.	<i>Möjliga referenser:</i> M7748-753031 OSM AF ALLM 910- 020768
	Text	Kadmiumhaltigt avfall skall hanteras som farligt avfall.	Wastes which contain cadmium shall be handled as hazardous waste.	(se "farligt avfall")



Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**

Datum
2023-12-12

Uppdragsorganisation
Log V Metod A

Ansvarig
Jonsson, Hanna

Dokumentnummer
Version 2.0

Sida
12 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Informationstext (engelska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Kommentar och möjliga referenser
Kemiska produkter	Text	För information om skyddsåtgärder läs riskbedömningen för den kemiska produkten och/eller säkerhetsdatabladet i PRIO DMS-modul	For information on hazards and safe handling of chemical products, read the risk assessment and/or the Safety Data Sheets in PRIO DMS-module.	Hänvisning till säkerhetsdatablad ska <u>alltid</u> göras då kemiska produkter/consumables förekommer. Kan med fördel anges ovanför tabell för förbrukningsmateriel om det förekommer kemikalier.
	Text	Allmänna riktlinjer för val av skyddshandskar, andningsskydd, ögonskydd och skyddskläder finns i TO xxx.	General guidelines for selection of protective gloves, masks, eye protection and protective clothing available in the TO xxx.	Allmänna riktlinjer för val av skyddshandskar, andningsskydd, ögonskydd och skyddskläder se: AF ALLM 900-010929 AF ALLM 900-012506 AF ALLM 900-015826 (Se Tabell 1)

Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**Datum
2023-12-12Uppdragsorganisation
Log V Metod AAnsvarig
Jonsson, HannaDokumentnummer
Version 2.0Sida
13 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (byt ut xxx mot aktuell materiel)	Informationstext (engelska) (byt ut xxx mot aktuell materiel)	Kommentar och möjliga referenser
Kemiska produkter klassificerade som H317 och/eller H334. Kemiska produkter som innehåller etyl-2-cyanoakrylat eller metyl-2-cyanoakrylat. Kemiska produkter innehållande >0,1% diisocyanater som omfattas av Reach-begränsningens krav på utbildning.	Varning	På grund av allergent innehåll så omfattas produkten av särskilda arbetsmiljökrav. Innan arbetet inleds läs riskbedömningen för den kemiska produkten och säkerställ med närmaste chef att gällande arbetsmiljökrav är uppfyllda.	This product contains allergenic substance(s). Check your local work environmental regulation before use of this product and verify with your nearest responsible that the requirements are fulfilled. If used in Sweden, specific requirements according to work environmental law are in place, depending on the substances composed in the product.	<i>Möjliga referenser:</i> AF ALLM 900-000009 (t.ex. i kommentarskolumnen i tabell över förbrukningsmateriel/consumables. AFS 2011:19 (AFS 2023:10) REACH 1906/2006, bilaga XVII, post 74
När <u>diisocyanat</u> ingår anges även	Varning	Vidta åtgärder för att förhindra inandning. XXX innehåller diisocyanater som kan orsaka nedsatt lungfunktion samt astmaliknande besvär.	Take precautions to prevent inhalation. XXX contains diisocyanates which can cause impaired lung function, and asthmatic symptoms.	
Komposit	Varning	Förhindra inandning av damm från kompositmaterial. Damm kan vara hälsofarligt att inandas.	Prevent inhalation of dust from composite materials. The dust can be hazardous if inhaled.	Vid bearbetning (slipning, kapning) eller vid skadad materiel, brand i kompositmaterial finns risk för frigörande av fibrer/damm. <i>Möjliga referenser:</i> AF ALLM 900-012091



Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**

Datum
2023-12-12

Uppdragsorganisation
Log V Metod A

Ansvarig
Jonsson, Hanna

Dokumentnummer
Version 2.0

Sida
14 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (byt ut xxx mot aktuell materiel)	Informationstext (engelska) (byt ut xxx mot aktuell materiel)	Kommentar och möjliga referenser
Komposit	Varning	Gällande krav i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om "Syntetiska oorganiska fibrer" ska tillämpas.	For Sweden: apply the Sweden Work Environment Authority's regulation on synthetic inorganic fibres (MMMFs).	Vid bearbetning (slipning, kapning) eller vid skadad materiel, brand i kompositmaterial finns risk för frigörande av fibrer/damm. <i>Möjliga referenser:</i> AF ALLM 900-012091 AFS 2011:19 (AFS 2023:10)
Kromater (CrVI, krom6, Cr6+)	Varning	Vidta åtgärder för att förhindra inandning och direktkontakt. XXX innehåller kromater som kan ge cancer och allergi. Denna produkt kan vara tillståndspliktig enligt REACH Annex XIV. Villkor för tillstånd att använda produkten är lagstadgade och måste följas.	Take precautions to prevent inhalation and contact with the product. XXX contains chromates which can cause cancer and allergy. This product may be under authorisation before use according to REACH Annex XIV. The conditions in the authorisation are stipulated by law and must be followed.	
Kvarts	Varning	Hantering/bearbetning av XXX kan medföra risk för exponering av damm innehållande kvarts. Inandning av kvartshaltigt damm kan medföra risk för lungskador och cancer. Vidta åtgärder för att förhindra inandning av damm.	Handling / processing of XXX may cause risk of exposure to dust containing quartz. Take precautions to prevent inhalation of dust. Inhalation of quartz may pose a risk of lung damage and cancer.	<i>Möjliga referenser:</i> Arbetsmiljöverkets föreskrift om Kvarts. AFS 2011:19 (AFS 2023:10)



Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**

Datum
2023-12-12

Uppdragsorganisation
Log V Metod A

Ansvarig
Jonsson, Hanna

Dokumentnummer
Version 2.0

Sida
15 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Informationstext (engelska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Kommentar och möjliga referenser
Köldmedia (<i>förekommer bl.a. i kylskåp, frysar, värmepumps- och luftkonditioneringsanläggningar</i>).	OBS	Endast certifierade företag får installera, kontrollera, serva, demontera eller göra andra ingrepp i anläggningar som innehåller köldmedia. Utrustning innehållande fluorerade växthusgaser ska vara märkt med information om typen av växthusgas, mängd samt koldioxidekvivalenter. För militär utrustning ska även detta framgå i märkningen.	Only certified companies are allowed to install, control, perform service, disassemble, or make other interventions in systems containing refrigerants. Equipment containing fluorinated greenhouse gases must be marked with type of greenhouse gas, quantity and CO ₂ -equivalents. Military equipment must be marked with information on this specific use.	Anläggningar och utrustning innehållande köldmedia kan omfattas av särskilda regler. Bl.a. finns krav på att endast certifierade företag får göra ingrepp (installera, kontrollera, underhålla och skrota) vissa anläggningar. Vad som gäller för respektive utrustning och köldmedia behövs kontrolleras. Förordning om fluorerade växthusgaser (EU/517/2014)
Laser (<i>t.ex. övningsutrustning, laserpekare</i>)		Skyddsglasögon som dämpar laserns våglängd skall användas om möjligt.	Use safety glasses that suppress the laser wavelength.	Viktigt att identifiera vilken laserklass det rör sig om för att kunna vidta rätt skyddsåtgärder. Klass 3R, 3B och 4 kan orsaka skador på ögon men även hud.
Laserklass 4	Varning	Osynlig laserstrålning. Undvik exponering av öga eller hud i direkt eller reflekterande strålning. Klass 4 laserprodukt. Kräver speciell utbildning. Anvisningar i Säkl G ska följas	Invisible laser radiation. Avoid exposure of the eye or the skin in direct or reflected radiation. Class 4 laser product. In Sweden, education is necessary and directions in "Säkl G" must be followed.	<i>Möjliga referenser:</i> Säkl G kapitel 6.



Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**

Datum
2023-12-12

Uppdragsorganisation
Log V Metod A

Ansvarig
Jonsson, Hanna

Dokumentnummer
Version 2.0

Sida
16 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (byt ut xxx mot aktuell materiel)	Informationstext (engelska) (byt ut xxx mot aktuell materiel)	Kommentar och möjliga referenser
Laserklass 3B	Varning	Osynlig laserstrålning. Undvik exponering. Klass 3B laserprodukt. Kräver speciell utbildning. Anvisningar i Säkl G ska följas	Invisible laser radiation. Avoid exposure. Class 3B laser product. In Sweden, education is necessary and directions in "Säkl G" must be followed.	Arbetsmiljöverkets föreskrift om Artificiell optisk strålning SSMFS 2014:4, SSM föreskrifter om laser, starka laserpekare och intensivt pulserat ljus.
Laserklass 3R, våglängdsområde 400-700 nm	Varning	Laserstrålning. Undvik att titta i laserstrålen. Klass 3R laserprodukt. Kräver speciell utbildning. Anvisningar i Säkl G ska följas	Laser radiation. Avoid looking into the laser beam. Class 3R laser product. In Sweden, education is necessary and directions in "Säkl G" must be followed.	
Laserklass 3R, övriga våglängder	Varning	Osynlig laserstrålning. Undvik exponering. Klass 3R laserprodukt. Kräver speciell utbildning. Anvisningar i Säkl G ska följas	Invisible laser radiation. Avoid exposure. Class 3R laser product. In Sweden, education is necessary. Directions in "Säkl G" must be followed.	
Lödning (ej bly)	Varning	Förhindra inandning av lödbruk. Använd andningsskydd med partikelfilter vid otillräcklig ventilation. Risk för irritation och astmaliknande besvär vid inandning.	Prevent inhalation of fumes from soldering. If ventilation is inadequate, wear respiratory protection with particulate filters. Inhalation presents a risk of irritation and asthma symptoms.	

Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**Datum
2023-12-12Uppdragsorganisation
Log V Metod AAnsvarig
Jonsson, HannaDokumentnummer
Version 2.0Sida
17 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (byt ut xxx mot aktuell materiel)	Informationstext (engelska) (byt ut xxx mot aktuell materiel)	Kommentar och möjliga referenser
Lödning (med bly)	Varning	Förhindra inandning av lödrök samt direktkontakt. Använd andningsskydd med partikelfilter vid otillräcklig ventilation. Risk för irritation och astmaliknande besvär vid inandning samt blyförgiftning vid återkommande eller långvarig exponering. Gravida och ammande arbetstagare får inte sysselsättas med blyarbete som innebär att bly eller blyföreningar kan tas upp i kroppen.	Prevent contact with the material as well as inhalation of fumes from soldering. If ventilation is inadequate, wear respiratory protection with particulate filters. Inhalation presents a risk of irritation and asthma symptoms. Risk of lead poisoning after recurrent or prolonged exposure.	AFS 2023:2
Lösningsmedel (organiska) (förekommer i rengöringsmedel, färg, lack, lim, tätnings-medel, limförtunning, thinner m.m.)	Varning	XXX innehåller lösningsmedel som påverkar nervsystemet (orsakar yrsel, illamående, dåsighet mm). Vidta åtgärder för att förhindra inandning och direktkontakt.	XXX contains solvents which may cause head-ache, dizziness, nausea and drowsiness etc. Take precautions to prevent inhalation and contact with the product.	Varningstexten kan användas vid stora mängder, annars tillräckligt att hänvisa enligt "Kemiska produkter". Med stora mängder menas omtappning samt rengöring av stora detaljer. <i>Möjliga referenser:</i> M7748-753031 OSM
Nafta		(se "Lösningsmedel")	(se "Lösningsmedel")	(se "Lösningsmedel")

Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**Datum
2023-12-12Uppdragsorganisation
Log V Metod AAnsvarig
Jonsson, HannaDokumentnummer
Version 2.0Sida
18 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Informationstext (engelska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Kommentar och möjliga referenser
Oljor, t.ex. mineralolja och syntetiska oljor <i>Förekommer som tryckolja, hydraulolja, smörjolja m.m.)</i>	Varning	Undvik att få olja på huden. Olja kan torka ut huden. Begagnad olja kan innehålla hälsofarliga föroreningar. Använd skyddshandskar om möjligt. För information om skyddsåtgärder läs riskbedömningen för den kemiska produkten och/eller säkerhetsdatabladet i PRIO DMS-modul.	Avoid getting oil on the skin. Oil can cause dry skin. Used oil may contain harmful impurities. Use safety gloves, if possible. For information on hazards and safe handling of chemical products, see the risk assessment and/or the Safety Data Sheets in PRIO DMS-module	<i>Möjliga referenser:</i> AF ALLM 900-012507
	Text	Spill och begagnad olja ska hanteras som farligt avfall.	Spillage and used oil are to be handled as hazardous waste.	<i>Möjliga referenser:</i> AF ALLM 900-012507
Oxygen		(se "Gas" och "Syrgas...")	(se "Gas" och "Syrgas...")	(se "Gas" och "Syrgas...")
PFAS		XXX innehåller PFAS som bryts ner mycket långsamt. Undvik exponering till yttre miljö.	XXX contains PFAS that is very persistent in the environment. Avoid leakage to the environment.	
Plastsvetsning		(se "Smält plast/metall")	(se "Smält plast/metall")	-
PUR / Polyuretan		se "Isocyanater som frisätts vid termisk nedbrytning")	se "Isocyanater som frisätts vid termisk nedbrytning")	-

Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**Datum
2023-12-12Uppdragsorganisation
Log V Metod AAnsvarig
Jonsson, HannaDokumentnummer
Version 2.0Sida
19 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Informationstext (engelska) (<i>byt ut xxx mot aktuell materiel</i>)	Kommentar och möjliga referenser
Reproduktionstoxiska kemiska produkter som kan skada det ofödda barnet H360D/H360d/H360FD, H360Fd, H360Df, H360fd	Varning	Gravida ska om möjligt undvika att hantera produkten.	Pregnant women shall, if possible, avoid using this product.	Produktens klassning framgår av produktens säkerhetsdatablad. AFS 2023:2
Röntgen	Text	Materiel innehållande röntgenrör skall vara märkt med symbolen för radioaktiv strålning och uppgift om att den innehåller röntgenrör. Observera att materiel innehållande röntgenrör skall omhändertas enligt särskilda anvisningar.	Materiel containing an x-ray tube shall be marked with a trefoil symbol (the international radiation symbol) and text stating that it contains an x-ray tube. Observe that materiel containing an x-ray tube shall be taken care of according to separate directions (see ref.)	<i>Möjliga referenser:</i> M7748-753031 OSM. Föreskrifter från SSM, t ex SSMFS 2008:51, (grundläggande bestämmelser för skydd av arbetstagare och allmänhet vid verksamhet med joniserande strålning) och SSMFS 2008:40, (användning av industriutrustningar som innehåller slutna strålkällor eller röntgenrör)
Smält plast eller metall	Varning	Använd värmebeständiga handskar vid risk för kontakt med upphettad/smält materiel. Kontakt med upphettad/smält materiel kan orsaka brännskador.	Use heat-resistant gloves if there is a risk of contact with heated / molten material. Contact with heated / molten material may cause thermal burns.	



Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**

Datum
2023-12-12

Uppdragsorganisation
Log V Metod A

Ansvarig
Jonsson, Hanna

Dokumentnummer
Version 2.0

Sida
20 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) <i>(byt ut xxx mot aktuell materiel)</i>	Informationstext (engelska) <i>(byt ut xxx mot aktuell materiel)</i>	Kommentar och möjliga referenser
Syrgas i kombination med oljor/fett	Varning	Syrgas medför ökad brand- och explosionsrisk. Syrgas under högt tryck kan orsaka självantändning i kontakt med olja, fett etc. Syrgas som hanteras vårdslöst kan ansamlas i eller innanför kläder, med ökad brandrisk som följd.	Oxygen increases the risk of fire and explosion. Oxygen under high pressure can cause spontaneous combustion in contact with oil, grease, etc. Oxygen handled recklessly can accumulate in or inside clothing resulting in an increased fire risk.	
	Varning	Arbete med oxygenmasken får inte utföras på plats där den kan utsättas för fett, oljestänk eller dylikt. Olja, fett och främmande ämnen på oxygenmaskens delar kan orsaka spontan antändning. Se därför noga till att verktyg, provutrustningar etc. som används är väl rengjorda.	Work with the oxygen mask must not be carried out on location where it can be exposed to grease, oils or similar. Oil, grease and contaminants on the oxygen mask can cause spontaneous ignition. Therefore, make sure that tools, test equipment, etc. are clean.	<i>Möjliga referenser:</i> M7748-753031 OSM



Titel **Skrivanvisningar för texter gällande miljörisker**

Datum
2023-12-12

Uppdragsorganisation
Log V Metod A

Ansvarig
Jonsson, Hanna

Dokumentnummer
Version 2.0

Sida
21 (21)

Typ av materiel	Typ av informations-text	Informationstext (svenska) (byt ut xxx mot aktuell materiel)	Informationstext (engelska) (byt ut xxx mot aktuell materiel)	Kommentar och möjliga referenser
Strålkällor, t.ex. elektronrör, kikar-/vapensikten	Text	Materiel innehållande strålkälla skall vara märkt med symbolen för radioaktiv strålning, typ av isotop och aktivitetsnivå. Observera att materiel innehållande strålkälla skall omhändertas enligt särskilda anvisningar.	Materiel containing a radioactive source shall be marked with a trefoil symbol (the international radiation symbol), type of isotope and activity. Observe that materiel containing a radioactive source shall be taken care of according to separate directions (see ref.)	<i>Möjliga referenser:</i> M7748-753031 OSM Föreskrifter från SSM, t ex SSMFS 2008:51, (grundläggande bestämmelser för skydd av arbetstagare och allmänhet vid verksamhet med joniserande strålning) och SSMFS 2008:40, (användning av industriutrustningar som innehåller slutna strålkällor eller röntgenrör)

3 Referenser

1. AFS 2011:19: Kemiska arbetsmiljörisker (AFS 2023:10 Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om risker i arbetsmiljön)
2. OSM; Ordnings- och skyddsinstruktioner för flygmaterieltjänsten, M7748-753031
3. BVKF; FÖRSVARSMAKTEN INSTRUKTION FÖR ÅTGÄRDER MOT BRAND O EXPLOSIONSFARA, M7739-351120.
4. Försvarssektorns kriteriedokument – kemiska ämnen, kemiska produkter och varor, 21FMV5349-6:1
5. MVIF; *Materielvård i Försvarsmakten*, M7702-520000
6. Säkl G, *Säkerhetsinstruktion för vapen och ammunition med mera (Säkl)*, M7739-351100.
7. Säkl Spräng 2013, Spräng- och tändmedel samt landminor, M7739-351105.
8. IFTEX; Försvarsmaktens Instruktion för förvaring och transport av ammunition och övrig explosiv vara, Del 1, M7739-351086
9. IFTEX2; Försvarsmaktens Instruktion för förvaring och transport av explosiva varor, Del 2, M7740-213008